

הלכות מעשר פרק ו

א. מחליקין בתאנים וענבים שלטבל, ואין בזה הפסד. וכל שאסור לזרים לאכלו בתרומה, מן הגרענין והקלפות והעלין והחרצנין וכיוצא בהן כף אסור לאכלו מן הטבל; וכן המעשר שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו. וכל שמתר לזרים לאכלו בתרומה מדברים אלו כף מתר בטבל, ובמעשר שלא נטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שלא נפדו.

ב. אין מדליקין בטבל טמא אפלו בחל, ואין צריך לומר בשבת שנאמר "את-משמרת תרומתי" (במדבר יח, ח): מה תרומה טהורה, אין לה בזה אלא משעת הרמתה אף תרומה טמאה, אין לה להנות בה אלא משעת הרמתה ואלה.

ג. אין מחפין בטבל. ואין זורעין את הטבל; ואפלו פרות שלא נגמרה מלאכתן, אסור לזרע מהן עד שיעשר. במה דברים אמורים, בתבואה וקטניות וכיוצא בהן. אבל העוקר שתלים שיש בהן פרות, ממקום למקום בתוך שדהו הרי זה מתר, ואינו כזורע טבל: שהרי לא אסף הפרות.

ד. וכן העוקר לפת וצנונות, ושתלם במקום אחר אם נתפון להוסיף בגופן, מתר; ואם שתלן כדי שיקשו, ויקח הזרע שלהן אסור, מפני שהוא כזורע חטים או שעורים שלטבל.

ה. ליטרה מעשר טבול שזרעה, והשביחה, והרי היא עשר ליטרין חיבת במעשר; ואותה ליטרה, מעשר עליה במקום אחר לפי חשבון. ליטרה בצלים שתקנה וזרעה אינו מעשר לפי חשבון התוספת, אלא מעשר לפי כלו.

ו. זרעונים שהביאו שליש, ומרחן ועשרן, ואחר כך זרען והוסיפו, ואין זרעם כולה הרי זה ספק אם חיבין במעשר מדבריהם הואיל והוסיפו, או אין חיבין: שהרי הזרע שעדין הוא קים ולא אבד, מעשר הוא; ואין אלו דומים לבצלים, שהבצלים אין דרכן להזרע.

ז. הזורע את הטבל, בין דבר שזרעו כולה בין דבר שאין זרעו כולה אם אפשר ללקטו קונסין אותו, ומלקטו; ואם צמח אין מחיבין אותו לעקר, והגדולין חלין. ואם היה דבר שאין זרעו כולה אפלו גדולי גדולין אסורין, עד שלוש גרנות; והרביעי מתר. ומפני מה הגדולין אסורין, מפני תרומת מעשר ותרומה גדולה שיש בו. וכן הדין בזורע מעשר שלא נטלה תרומתו.

ח. אין מוכרין את הטבל אלא לצרך, ולחבר; ואסור לשלח את הטבל, ואפלו חבר לחבר שמו יסמכו זה על זה, ויאכל הטבל.

ט. המוכר פרות לחברו, וזכר שהם טבל, ורץ אחריו לתקנו, ולא מצאו אם ידוע שאינן קיימין ושפכר אבדו או נאכלו, אינו צריך לעשר עליהם; ואם ספק שהם קיימין או אינן, צריך להוציא עליהן מעשרותיהן מפרות אחרות.

י. המוכר פרות לחברו מוכר אומר על מנת שהן טבל מכרתי, ולוקח אומר לא לקחתי ממך אלא מעשרין כופין את המוכר לתקן: קנס הוא לו, מפני שמכר את הטבל.

יא. אין פורעין חוב מן הטבל, מפני שהוא כמוכרו. מי שלקחו בית המלך את פרותיו, והם טבלים אם מחמת חוב

שְׁהוּא חַיֵּב לָהֶן, צָרִיךְ לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן מַעֲשָׂרוֹת; וְאִם לִקְחוּם בְּאִנָּס, אֵינוֹ חַיֵּב לַעֲשׂוֹת עֲלֵיהֶם. וְהַלּוּקָח טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, מַעֲשֹׂר מִזֶּה עַל זֶה.

יב. הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל אוֹ מִן הַנִּכְרִי חוֹלֵק וְנוֹתֵן לְבַעַל הַשָּׂדֶה בְּפָנָיו, כְּדִי שֶׁיֵּדַע שֶׁטָבֵל נָטַל. אֲבָל הַחוֹכֵר שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל אִם נָתַן לוֹ מִזְרַע אוֹתָהּ שָׂדֶה, תּוֹרֵם וְאַחֵר כֶּךָ נּוֹתֵן לוֹ מִה שֶׁקָּצַץ לָתֵן לוֹ; וּבַעַל הַשָּׂדֶה מַעֲשֹׂר לַעֲצָמוֹ. וְאִם נָתַן לוֹ מִזְרַע שָׂדֶה אַחֶרֶת, אוֹ מִמֵּין אַחֵר מוֹצִיא הַמַּעֲשֹׂר, וְאַחֵר כֶּךָ נּוֹתֵן לוֹ.

יג. הַחוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַנִּכְרִי מַעֲשֹׂר, וְאַחֵר כֶּךָ נּוֹתֵן לוֹ: קָנָס קָנָסוֹ אוֹתוֹ בְּזֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יַחְכֹּר מִן הַגּוֹי, וְנִמְצְאָתָה הַשָּׂדֶה בּוֹרָה לְפָנָיו, עַד שֶׁיִּצְטָרֵךְ, וְיִמְכְּרָנָה לְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי, קָנָסוֹ אוֹתוֹ שֶׁיַּעֲשֹׂר וְאַחֵר כֶּךָ יִתֵּן לַגּוֹי חֶלְקוֹ מַעֲשֹׂר כְּדִי שֶׁלֹּא יִקְפֹּץ וְיִקְבֹּלָנָה מִמֶּנּוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא שָׂדֶה אֲבוֹתָיו, עַד שֶׁתִּשָּׂאֵר לְפָנָיו בּוֹרָה, כְּדִי שֶׁיִּמְכְּרָנָה לְיִשְׂרָאֵל.

יד. אֵיזָה הוּא חוֹכֵר, וְאֵיזָה הוּא מִקְבֵּל: חוֹכֵר שֶׁחוֹכֵר הַקֶּרֶקַע בְּדָבָר קָצוּב מִן הַזֶּרַע בְּכֶךָ וּכְךָ סָאָה, בֵּין עֲשֶׂת הֶרְבֵּה בֵּין עֲשֶׂת מַעֲט; וּמִקְבֵּל הוּא שֶׁיִּקְבֵּל אוֹתָהּ בְּחֶלֶק מִמָּה שֶׁתַּעֲשֶׂה, חֲצִיו אוֹ שְׁלִישׁוֹ אוֹ מִה שֶׁיִּתְּנוּ בִּינֵיהֶן. וְהַשּׁוֹכֵר הוּא שֶׁשּׁוֹכֵר הַקֶּרֶקַע, בְּמַעֲוֹת.

טו. שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ שָׂדֶה בְּאַרִיסוֹת, אוֹ שֶׁיִּירָשׁוּ, אוֹ נִשְׁתַּתְּפוּ יָכוֹל הָאֶחָד לֹאמַר לַחֲבֵרוֹ, טַל אֶתָּה חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי חֲטִים שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אֶתָּה יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְאֲנִי יֵין שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי; אֲבָל לֹא יֹאמַר לוֹ, טַל אֶתָּה חֲטִים וְאֲנִי שְׁעוּרִים, אֶתָּה יֵין וְאֲנִי שֶׁמֶן מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹכְרִין אֶת הַטָּבֵל.

טז. כּוֹהֵן וְלוֹי שֶׁלִּקְחוּ פָּרוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, אַחֵר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֶאכֶתָּן מוֹצִיאִין אֶת הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשָׂרוֹת מִיָּדֵיהֶן, וְנוֹתְנִין אוֹתָם לְכוֹהֲנִים וְלְלוֹוִיִּם אַחֲרֵים: קָנָס הוּא לָהֶם כְּדִי שֶׁלֹּא יִקְפְּצוּ לַגֵּרָנוֹת וְלַגִּתּוֹת וְיִקְנוּ טָבָלִים, כְּדִי לְהַפְקִיעַ מִתְּנוֹת אַחֵיהֶם הַכּוֹהֲנִים. וְאִם קָנוּ קֹדֶם שֶׁתִּגְמַר מְלֶאכֶתָּן, כְּגוֹן שֶׁלִּקְחוּ תְּבוּאָה קֹדֶם מְרוּחַ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם.

יז. כּוֹהֵן אוֹ לוֹי שֶׁמָּכְרוּ פָּרוֹת תְּלוּשִׁין לְיִשְׂרָאֵל, קֹדֶם שֶׁתִּגְמַר מְלֶאכֶתָּן, וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר, אִם מָכְרוּ בְּמַחֲבֵר הָרִי הַתְּרוּמָה אוֹ הַמַּעֲשֹׂר שֶׁלָּהֶם; וְאִם מָכְרוּ אַחֵר גָּמַר מְלֶאכֶתָּה הָרִי הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֹׂר שֶׁלִּלּוּקָח, וּמִפְּרִישׁ וְנוֹתֵן לְכָל כּוֹהֵן אוֹ לוֹי שֶׁיִּירָצָה.

יח. כּוֹהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שָׂדֶה מִיִּשְׂרָאֵל כָּשֶׁם שֶׁחוֹלְקִין בְּחֶלְקִין, כֶּךָ חוֹלְקִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת; וְהַיִּשְׂרָאֵלִי נוֹטֵל חֶלְקוֹ, וְנוֹתְנוֹ לְכָל כּוֹהֵן וְלוֹי שֶׁיִּירָצָה. אֲבָל יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שָׂדֶה מִכּוֹהֵן אוֹ מִלוֹי הַתְּרוּמָה אוֹ הַמַּעֲשֹׂר לְבַעַל הַשָּׂדֶה, וְשָׂאֵר הַמִּתְּנוֹת חוֹלְקִין.

יט. הַמִּקְבֵּל זֵיתִים לְהוֹצִיא מֵהֵן שֶׁמֶן בֵּין יִשְׂרָאֵל מִכּוֹהֵן אוֹ לוֹי, בֵּין כּוֹהֵן אוֹ לוֹי מִיִּשְׂרָאֵל כָּשֶׁם שֶׁחוֹלְקִין בְּחֶלְקִין, כֶּךָ חוֹלְקִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת: מִפְּנֵי שֶׁהַשֶּׁמֶן, חָשׁוּב הוּא.

כ. כּוֹהֵן שֶׁמָּכַר שָׂדֶה לְיִשְׂרָאֵל וְאָמַר לוֹ, עַל מְנַת שֶׁהַמַּעֲשָׂרוֹת שֶׁלִּי לְעוֹלָם הָרִי הֵן שְׁלוֹ: כִּיּוֹן שֶׁאָמַר עַל מְנַת, נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁשִּׁיר מְקוֹם הַמַּעֲשֹׂר. וְאִם מֵת הַכּוֹהֵן, הָרִי בָנוּ כְּשֶׁאֵר הַכּוֹהֲנִים. וְאִם אָמַר לוֹ, עַל מְנַת שֶׁהַמַּעֲשָׂרוֹת לִי וּלְבָנִי מֵת הוּא, יִטְלֶם בָּנוּ.

עַל מִנַּת שְׁהִמְעָשׂוֹת שְׁלִי, כָּל זְמַן שֶׁהִיא לִפְנֵיךָ מְכַרָּה לְאַחַר
אֵף עַל פִּי שֶׁחָזַר וּלְקַחָהּ, אֵין לְכוּהֶן אוֹתָם הִמְעָשׂוֹת.

בא. יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבֵּל שְׂדֵה מְכוּהֶן וְלֹוֹ וְאָמַר לוֹ, עַל מִנַּת
שְׁהִמְעָשׂוֹת שְׁלִי אַרְבַּע אוֹ חֲמֵשׁ שָׁנִים מִתֵּר. עַל מִנַּת שֶׁהֶן שְׁלִי
לְעוֹלָם אָסוּר, שְׂאִין כּוּהֶן עוֹשֶׂה כּוּהֶן.

בב. וְכֵן בֶּן לֹוֹ שֶׁהָיָה עָלָיו חוֹב לְיִשְׂרָאֵל לֹא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל זֶה
גּוֹבָה מֵאַחֲרֵים, וּמִפְּרִישׁ עַד שִׁיפְרַע כְּנָגֵד חוֹבוֹ: שְׂאִין לֹוֹ זֶה
עוֹשֶׂה בְּעַל חוֹב שְׁלוֹ כְּלֹוֹי אַחֵר, שִׁיגְבֶּה מִעֲשֹׂר מֵאַחֲרֵים.

בג. יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּרְשׁ טָבֵל מִמֶּרַח מֵאַבִּי אָמוֹ כּוּהֶן, וְאוֹתוֹ אָבִי
אָמוֹ יִרְשׁוּ מֵאַבִּי אָמוֹ יִשְׂרָאֵל הָרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ מִעֲשֻׁרוֹתָיו,
וְהֶן שְׁלוֹ: שֶׁהִמְתְּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְהִתְרֵם כְּמוֹ שֶׁהוֹרְמוֹ הֶן, אֵף עַל
פִּי שֶׁעֲדִין לֹא הוֹרְמוֹ.

כד. הַנּוֹתֵן שְׂדֵהוּ בְּקִבְלָהּ לַגּוֹי, אוֹ לְמִי שֶׁאִינוֹ נֶאֱמָן עַל
הִמְעָשׂוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁלֹא בָּאוּ לְעוֹנַת הִמְעָשׂוֹת, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת
עַל יָדָם. נִתְּנָה לָעַם הָאָרֶץ עַד שֶׁלֹא בָּאוּ לְעוֹנַת הִמְעָשׂוֹת,
אִינוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עַל יָדָם; וּמִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנַת הִמְעָשׂוֹת, צָרִיךְ
לַעֲשׂוֹת עַל יָדָם. כִּי־צַד הוּא עוֹשֶׂה: עוֹמֵד עַל הַגֶּרֶן, וְנוֹטֵל;
וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְמָה שֶׁאֲכָלוּ, שְׂאִין אָנוּ אַחֲרָאִין לָהֶם.